

FENNTARTHATÓSÁG ÉS ENERGIASZABÁLYOZÁS

LOVAS DÓRA

PhD hallgató (DE Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola)

1. Bevezetés

Egy olyan témakör megközelítésére vállalkozom, amelynek megragadása nem egyszerű feladat, de az energiapolitika egyes aspektusai szempontjából mégsem hagyható figyelmen kívül. Kutatási területem az energiaszektor európai uniós szabályozása révén kialakulóban lévő energiaunió, azonban e témakör vizsgálata közben a környezetpolitika megkerülhetetlen terület, hiszen e politikák sokszor összekapcsolódnak, nemcsak közösségi, de tagállami, regionális és helyi szinten is.¹ A közösségi környezetvédelmi politika megjelenésétől fogva kézzelfogható érdekellentétek húzódnak meg e politika és a gazdaságpolitikai célok között, melyek megoldása a fenntartható fejlődés megfelelő, kiegyensúlyozott megvalósításában látszik manifesztálódni.

Az Európai Unió létrejöttétől kezdve elsősorban gazdasági közösség, melynek prioritása a mai napig gazdasági célok megvalósítása, árnyalva környezetpolitikai célkitűzésekkel. Az integráció érzékeny, ugyanakkor elengedhetetlen területe az energiagazdálkodás, annak biztonságos, folyamatos és fenntartható kialakítása, biztosítása. Az utóbbi jellemző kapcsán azonnal felmerül a fenntartható fejlődés fogalma, annak központi szerepe az energiagazdálkodás kapcsán. Mondhatjuk, hogy a fenntartható fejlődés egy cél, melynek egyik eszköze az energiagazdálkodás optimális megvalósítása, melyhez azonban elengedhetetlenek az európai unió aktív közreműködésével kialakított intézkedések, így, többek között az energiafelhasználás minimalizálását, vagy a megújuló energiaforrások használatának növekedését célzóak.²

1 A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem és a Debreceni Egyetemen működő DE ÁJK Állami Erőforrások Államtudományi Kutatóműhely együttműködésével készült. A projektirány elhelyezésére nézve lásd: HORVÁTH M. Tamás – BARTHA Ildikó (2016): *Az ágazati közszolgáltatások rendszertanáról*. In: HORVÁTH M. Tamás – BARTHA Ildikó (szerk.): *Közszolgáltatások megszervezése és politikái*. Merre tartanak? Budapest, Dialóg Campus, 25–37.

FARAGÓ Tibor: *Az EU energia-és klímapolitikájának összekapcsolódása. Lépések (a fenntarthatóság felé)*. Budapest, REAL-MTA Kiadó, 2018, 4-6.

2 BÁNYAI Orsolya: *Kiút a zsákutcából, azaz a (fenntartható) fejlődés – jogi nézőpontból*. *Jogelméleti Szemle*, 2011/3, 3.

Az Európai Unió energia-és környezetpolitikáját nem lehet élesen szétválasztani, mindig vannak bizonyos aspektusok, ahol összekapcsolódnak, ilyen a fenntartható fejlődés is, amely fogalomnak gyenge értelmezését követik az integráció dokumentumai.

A tanulmányban először azon nemzetközi dokumentumokat, és az európai integráció elsődleges jogforrásait mutatom be, ahol a környezet-és energia-politika összekapcsolódik, különös figyelmet szentelve a fenntartható fejlődés elvének megjelenésére és szabályozására. Ezt követően kerül sor a másodlagos jogforrások, és az olyan energetikai dokumentumok bemutatására, amelyeknek e fogalom kapcsán kiemelkedő megállapításai, előremutató rendelkezései vannak, kiemelten figyelve a fenntartható fejlődés adott dokumentumban meghatározott értelmére.

2. A fenntartható fejlődés fogalmának megjelenése az integráció elsődleges jogforrásaiban

A fenntartható fejlődés kiemelkedő jelentősége hazai és nemzetközi szerzők esetén egységes, azonban kezelése és homogén megjelenése nehézségeket vet fel. Ennek oka, hogy a környezeti problémák és a fenntartható fejlődés szükségessége minden szinten megjelenik, így nemcsak uniós, de tagállami, regionális és önkormányzati szinten is, ráadásul e nehézségek rendkívül sokfélék lehetnek, így többféle eszköz szükséges a megoldásuk érdekében.³

A fenntartható fejlődés elve ma az Európai Unió alapvető célkitűzései között szerepel⁴, valamint az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (Továbbiakban: EUMSz) 6. cikke is kifejezetten tartalmazza ezen elv előmozdítását, mégpedig a környezetpolitika más politikába való integrációja kapcsán. Széles körben elfogadott nézet, hogy kiemelten fontos a fenntarthatóság megvalósítása, azonban e divatos fogalom mögött megbúvó tartalom kapcsán nincs egyetértés. Különbséget tehetünk a fenntarthatóság koncepciók között aszerint, hogy gyenge vagy erős értelméről beszélünk.⁵ Az integráció saját maga által készített dokumentumaiban a fenntartható fejlődés gyenge felfogása szerepel, azaz ezek szerint a természeti tőke és a gazdasági tőke egymással teljes mértékben helyettesíthető, csupán a különböző tőke-javak összértéke nem

3 FODOR László – BÁNYAI Orsolya (szerk.): *A települési önkormányzatok szerepe a környezeti politika és jog alakításában*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2017, 35-45.

4 Európai Unióról szóló Szerződés 3.cikk (3).

5 SZLÁVIK János: *Fenntartható gazdálkodás*. Budapest, Complex Kiadó, 2013, 22-24.

csökkenhet a fenntarthatóság megvalósítása érdekében.⁶⁷ Ezzel szemben az erős értelmezés a természeti erőforrásokra úgy tekint, mint amelyek nem helyettesíthetőek.⁸ Ezen utóbbi koncepció a környezeti érdek elsődlegességét hirdeti a gazdasági és társadalmi szempontokhoz képest. Jó példa erre a Föld Chartája.⁹ Véleményem szerint, csatlakozva több szerzőhöz, a fenntartható fejlődés akkor lenne elérhető, ha az ökológiai fenntarthatóság (erős) lenne elsődleges, azonban az Európai Unió dokumentumok a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontokat egyenrangúan jelölik meg.¹⁰

Az Európai Unió is a belső piac tökéletes megvalósításán munkálkodik, de ennek előfeltétele, hogy a piac szereplői megfelelő tájékoztatást kapjanak az áruk mennyiségéről és minőségéről. Különösen nehéz ennek megfelelni, amikor a környezeti javak, így a fenntartható fejlődés kerül a gazdasági értékelés középpontjába. Egyesek elutasítják e javak központba állításának lehetőségét (holisztikus közgazdaságtan). Pl.: Schumacher szerint, ha beárazzuk a természeti javakat, eláruljuk a környezetet.¹¹ Mások szerint muszáj kihasználni e tekintetben is a piac lehetőségeit, annak intelligenciáját, annak érdekében, hogy fizessék meg az emberek a szennyezésük árát.¹² Szlavik szerint megoldás lenne, ha a fenntartható fejlődés környezeti oldalának biztosítása érdekében a jogi eszközök mellett piaci-közgazdasági eszközöket is használnánk (ökológiai közgazdaságtan).¹³

Az energiagazdálkodás megfelelő szabályozása nélkülözhetetlen a fenntartható fejlődés szempontjából, amely nem szűkíthető le csupán a gazdasági szférára, így befolyásoló tényezőként hat megvalósulása kapcsán a társadalom és a környezet állapota is. A fenntartható fejlődés e három pillérét együtt, egymásra tekintettel kell kezelni, mert csak ez jelenthet végleges és kielégítő megoldást, az egymástól elkülönült kezelés nem segít.¹⁴ A fenntartható

6 DOBSON, A.: Environmental sustainabilities: an analysis and a typology. *Environmental Politics*, 1996, 5 (3), 401–428.

7 SWD(2016) 390 final.

8 BÁNYAI Orsolya: *Energiajog az ökológiai fenntarthatóság szolgálatában*. Budapest, DELA Könyvkiadó és kereskedelmi Kft., 2011, 33.

9 BÁNYAI Orsolya (2011) i. m. 33.

10 BOSSELMANN, K.: *The Principle Of Sustainability-Transforming Law and Governancw*. Ashgate, 2008, 23.

11 SCHUMACHER, Ernst F.: *A kicsi szép. Tanulmányok egy emberközpontú közgazdaságtanról*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1991, 45.

12 LAUFER Tünde: *Környezetgazdaságtan*. Kalocsa, Tomori Pál Főiskola, 2006, 48-49.

13 SZLAVIK János: *Fenntartható környezet - és erőforrás-gazdálkodás*. Budapest, Komplex Kiadó, 2005, 48.

14 Brundtland Report 1987.

energiagazdálkodás egy olyan rendszer, amely prioritásának tartja, hogy az emberiség az energiaigényét a lehető leggazdaságosabban elégítse ki, a lehető legkisebb környezetszennyezéssel állítsa elő a szükséges energiát, és nagy hatékonysággal használja fel azt a szükségletei kielégítésében. E rendszer megvalósításához a jelenlegi álláspontok szerint szükséges többek között a megújuló energiaforrások intenzívebb használata, a fosszilis energiaforrások korlátozott felhasználása, rugalmas energiarendszer kialakítása, valamint az energiatakarékosság és energiahatékonyság megvalósítása.

Az Európai Gazdasági Közösségről szóló szerződésben létrehozott Közösség¹⁵ létrejöttének oka, egy olyan belső piac létrehozása, ahol szabadon áramolhatnak az áruk, személyek, szolgáltatás és a tőke javak. E szerződésen kívül az ESZAK¹⁶ és az EURATOM¹⁷ tartalmaz(ott) olyan jogokat, amelyeket a tagállamok az integrációra ruháztak. Míg az előbbi célja, hogy a háború elkerülése érdekében kölcsönös függőséget alakítsanak ki a szén- és az acélipar terén¹⁸, addig az utóbbival azon feltételek megteremtésére törekedtek, amely az atomenergia-ipar gyors létrehozásához és növekedéséhez szükségesek.¹⁹ Mindkét szerződés egy-egy energiahordozóra vonatkozott. Látható, hogy a Közösség megalakulásakor csupán gazdasági célok mentén képzelte el létrejöttét és fejlődését. Az 1970-es években kellett rájönnie az integrációnak, hogy nem hagyható figyelmen kívül a globális klímaprobléma kérdésköre. Az Európai Közösség és az ENSZ közel ebben az időben kezdte együttműködését szorosabbra foni, így többek között az integráció 1974 óta állandó megfigyelőként részt vesz az ENSZ Közgyűlésében, illetve több szakosodott szervezetében. A Lisszaboni Szerződés óta ez a kooperáció még szorosabb, így 2011-től szóban javaslatokat előterjeszthet, módosításokat javasolhat, valamint egy alkalommal reagálhat az uniós állásponttal kapcsolatos felszólalásokra is.²⁰

15 A Római Szerződéseket 1957. március 25-én írták alá, és 1958. január 1-jén léptek hatályba.

16 Az Európai Szén- és Acélközösséget létrehozó szerződést, vagy Párizsi Szerződést, 1951. április 18-án írták alá, és 1952. július 25-én lépett hatályba.

17 Az Európai Gazdasági Közösséget és az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződéseket, vagyis a Római Szerződéseket 1957. március 25-én írták alá, és 1958. január 1-jén léptek hatályba.

18 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11951K/TXT&from=HU;> (2019.10.22.)

19 Az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, 2016/C 203/02 1. cikk.

20 [https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/unga/;](https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/unga/) (2019.10.29.)

2.1. A fenntartható fejlődés koncepcióját szolgáló nemzetközi dokumentumok

E rész keretében azon nemzetközi dokumentumokat veszem górcső alá, amelyeknek az integráció részes fele, valamint a fenntartható fejlődés szempontjából fontos mérföldkőnek számítanak. A klímaproblémával kapcsolatos kérdések először az 1972. évi stocholmi és az 1979. évi genfi konferencián merültek fel. Az 1972-es ENSZ ernityője alatt megrendezésre kerülő világértekezleten (*UN Conference on the Human Environment*) jelentették ki először, hogy a gazdasági fejlődés által okozott környezetvédelmi problémák nem hagyhatóak figyelmen kívül. E konferencia a tengerek tisztaságára koncentrált leginkább és javaslatot tett az ENSZ Környezetvédelmi programjának létrehozására is, azonban még nem jelent meg a fenntartható fejlődés fogalma.²¹ Az 1979-es konferencián megszületendő Genfi Egyezmény, volt az első szakmai (és nem politikai jellegű) kooperációt megalapozó nemzetközi környezetvédelmi egyezmény (légszennyezésre vonatkozik).²²

A 80-as években jelent meg az igény egy újabb e témakörrel foglalkozó konferenciára vonatkozóan. Ebben az időszakban számos olyan tanulmány, tudományos eredmény született, amelyek figyelmeztettek az éghajlatváltozás káros hatásaira, így a klímapolitika mellett az energia, mint ágazat egyes területei is a figyelem középpontjába kerültek.²³

A Környezet és Fejlődés Világbizottság, más néven a Brundtland Bizottság (*World Commission on Environment and Development*), akit a következő konferencia előkészítésével bíztak meg, használja először a fenntartható fejlődés fogalmát, koncepcióját. E bizottság által közzétett „Közös jövőnk” című jelentése a gazdasági növekedés társadalmilag és környezetileg fenntartható létét szorgalmazta. E fogalomnak három pillére, azaz gazdasági, környezeti és társadalmi oldala van, ahol cél a társadalmi jól-lét biztosítása, feltétele a környezet eszköze pedig a gazdaság, tehát nem három egyenlő oldalról beszélhetünk. Itt még nem tudományos jelleggel vizsgálta a környezet és gazdaság kapcsolatát.²⁴

21 FARAGÓ Tibor: A fenntartható fejlődéssel foglalkozó nemzetközi együttműködés négy évtizede. *Külügyi Szemle*, 2012/3, 189-190.

22 BÁNDI Gyula — FARAGÓ Tibor — LAKOSNÉ HORVÁTH Alojzia: *Nemzetközi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Egyezmények*. Budapest, Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Környezetvédelmi Hivatal, 1994, 21.

23 FARAGÓ Tibor (2005) i. m. 4-6.

24 GYULAI Iván: Fenntartható és fenntarthatatlan növekedés. *Statisztikai Szemle*, 2013, 91 (8–9), 797; 801.

Az első globális felmelegedés elleni nemzetközi jogi dokumentum (Éghajlat-változási Keretegyezmény) az ENSZ égisze alatt 1992-ben született meg a Rio de Janeiróban tartott Környezet és Világkonferencián. Ebben a dokumentumban a tagállamok vállalták, hogy 2000-ben a kibocsátásuk nem haladja meg az 1990 évi szintet, mely kapcsán energiahatékonysági és megújuló energiával kapcsolatos közösségi programokat fogadtak el.²⁵ E dokumentum kiemelkedő jelentősége, hogy foglalkozik a fenntartható fejlődés gyenge fogalmával.²⁶ Ebben az időben született meg a fenntartható fejlődést segítő Agenda 21 című akcióprogram is, amely javaslatokat, ajánlásokat fogalmazott meg nemzetközi szervezetek, kormányok és a civil társadalom részére.²⁷ A Keretegyezmény részes államai ezt követően több konferenciát hívtak össze a korábban megfogalmazott célok elérése érdekében, azonban nem sikerült számottevő eredményeket elérniük.

1997-ben fogadták el a fenti egyezményhez kapcsolódóan a Kiotói Jegyzőkönyvet, azonban már szigorúbb vállalásokkal. A jegyzőkönyv a célok eléréséhez ajánlja pl.: megújuló energiaforrások részarányának növelését. 2001-ben a megújuló energiaforrások és energiahatékonyság előmozdítására született egy újabb jegyzőkönyv. Ebben is megjelenik a fenntartható fejlődés fogalma, de csupán gyenge értelemben, igaz elsődlegességet tulajdonítva az emberi egészségre és környezetre (még nem lépett hatályba).

Energia Charta Egyezmény 1998-ban lépett hatályba jogi keretet biztosítva az energetikai együttműködésnek. E dokumentum kiáll az energiahatékonyság ösztönzése mellett, valamint az energiafelhasználás káros hatásainak csökkentésére törekszik. Az egyezmény utal fenntartható gazdasági fejlődés növelésére, amellyel azonban ellentmondásba kerül, mivel az a környezeti károk csökkentésével ellentétes célként jelenik meg.²⁸

Hosszú tárgyalássorozatot követően 2015-ben született meg a Párizsi Megállapodás, amelyben a részes felek szigorúbb kötelezettségeket vállalnak a Kiotói Jegyzőkönyvhöz képest. Az 1997. évi Jegyzőkönyv, annak 2012. évi módosítása és a 2015. évi Párizsi Megállapodás is az 1992. évi egyezmény hatálya alatt áll, melyek közül az Dohai módosítás még nem lépett hatályba, az utóbbi kapcsán pedig már az integráció is elkötelezte magát.²⁹

25 FARAGÓ Tibor (2005) i. m. 4-6.

26 BÁNDI Gyula: *Környezetjog*. Budapest, Szent István Társulat, 2014, 15.

27 GYULAI Iván (2008) i.m. 8.

28 BÁNYAI Orsolya (2011) i. m. 75-77.

29 FARAGÓ Tibor: „A párizsi klímátárgyalások eredményei”. *Magyar Energetika*, 2016/1, 8-12.

2.2. A fenntartható fejlődés megjelenése az Európai uniós dokumentumokban

Az Európai Unió energiapolitikájával kapcsolatos intézkedések jogalapja csupán a Lisszaboni Szerződéssel került az alapszerződésbe, azonban a környezeti politika jogalapjának kezdetét már az 1970-es évekre tehetjük, amikor a közösség nemcsak az ENSZ keretében igyekezett klímapolitikával összefüggő célokat megfogalmazni, hanem saját égisze alatt is.

Mind a nemzetközi, mind pedig az európai környezetjog fejlődését vizsgálva megállapítható a széttagoltság, amely a tagállamok eltérő fejlődési körülményeivel magyarázható. Csupán a 70-es évek végén merült fel az igény először a környezetpolitika egységes szabályozása kapcsán. Kezdetben nem törekedtek a környezetvédelmi követelmények integrálására más politikákkal, azok csupán egyfajta párhuzamos érdekként jelentek meg a gazdasági érdek mellett.³⁰ Ezt mutatja az 1973-ban elfogadott Első Környezetvédelmi Akcióprogram is, ahol még csupán a legfőbb környezetpolitikára vonatkozó alapelveket fogalmazták meg. 1977-ben (1981-ig) a második program keretében először váltak fontossá környezetpolitikai szempontból a vegyi anyagok (még széttagoltság jellemző, nem egységes szabályozás).

Fontos mérföldkő volt az 1982-1986-os időszakra vonatkozó Környezeti Intézkedési Program, mely igaz még csak általánosságban, de utalt az energetikával összefüggő kibocsátásokra, és felhívta a figyelmet a kevésbé környezetterhelő energiatermelés jelentőségére. Ez volt az első olyan program, amely konkrétan megnevezte az energia ágazatot, mint olyan területet, ahol a környezeti szempontokat fejleszteni kell, indokként megjelölve a környezet terhelésének volumenét. E program azért is volt nagyon fontos, mert előtérbe helyeződtek a gazdasági megfontolások, valamint a környezetpolitika integrálásának fontossága más politikákba.³¹ Ez ekkor még a belső integrációt jelentette.

A fenti előzmények hatására 1987-ben az Egységes Európai Okmánnyal került be a szerződésbe a környezetpolitika, más politikákba való beépítés, azaz külső integráció igényével.³² Innentől kezdve tehát a környezetpolitikának van szerződéses jogalapja. Ezzel egyidőben született meg a negyedik környezeti Intézkedési program is, amely már kifejezetten hivatkozik az energia-klíma

30 BÁNDI GYULA (2014) i. m. 18-19.

31 PELLE Anita: Az európai Unió környezeti politikája. 26-27. http://www.nyf.hu/kornyezet/sites/www.nyf.hu.kornyezet/files/jegyzet/Pelle_Anita.pdf (2019. 10. 10.)

32 FODOR László: Klímavédelem az energiajogban — szabályozási modellek Németországból. Budapest, Wolters Kluwer, 2014, 17.

összefüggéseire. Ezen dokumentum szerint a környezet védelme előfeltétele a gazdasági növekedésnek, kiegészítik egymást.³³ Ilyen kiegészítésként értékelhetőek az olyan eszközök, mint például az adók, a támogatások és a kereskedhető kibocsátási engedélyek.³⁴ Itt jelenik meg először a külső integráció, melynek egyik eszköze a gazdasági eszközök alkalmazása.³⁵

Az Európai Unió elköteleződését a fenntartható fejlődés fogalom kapcsán konkrétan az 1988-as rodoszi deklaráció fektette le először.³⁶ A dokumentum szerint a közösségen belül elengedhetetlen a környezet védelme érdekében tett erőfeszítések fokozása, valamint fontos annak biztosítása, hogy ez a védelem a többi politika integrális részévé váljon. Továbbá a fenntartható fejlődésnek minden közösségi politika egyik legfontosabb célkitűzésének kell lennie.³⁷ Az ötödik akcióprogram, amely a „Fenntarthatóság felé” címet viseli, és egy globális megközelítést vall magáénak.³⁸ A program elnevezése többek között az 1992-ben Rio de Janeiróban megrendezésre kerülő környezet és fejlődés konferenciának köszönhető. A dokumentum első nagy része az integráció fenntartható fejlődésre vonatkozó stratégiáját taglalja.³⁹

1992-ben hatályba lépett Maastrichti szerződés 3. cikke tartalmazta az energiaügyet (energiagazdálkodás), mint azon területek egyikét ahol az integráció intézkedéseket hoz, azonban hatásköri szabályok nem kerültek a rendelkezések közé.⁴⁰ E módosítás a célok közé helyezi a fenntartható fejlődést (Európai Közösségről szóló Szerződés 2.cikk) is. Az Amszterdami Szerződéssel (1999) az EUSz preambuluma hetedik fordulatának és B. cikkének módosításával a gazdasági és társadalmi haladás előmozdítása során a fenntartható fejlődésre is tekintettel kell lenni, nem csak a környezetvédelemre.⁴¹

33 Mészáros Andrea: A fenntartható energiagazdálkodás mutatószámjai környezetvédelmi programok tükrében. *Statisztikai Szemle*, 2007, 85 (7), 805.

34 Vasile POPEANGĂ: ENVIRONMENTAL ACTION PROGRAMMES IN THE EUROPEAN UNION - EVOLUTION AND SPECIFIC; *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series*, Issue 3/2013 27.o.

35 BÁNDI Gyula (2014): *i.m.* 22-23.

36 EC (European Council) (1988), European Council Declaration on the Environment, Rhodes, December, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

37 European Council (1988), European Council Declaration on the Environment, Rhodes, December, Luxembourg: Office for official Publications of the European Communities

38 POPEANGA, Vasile: Environmental Action Programmes in the EU – Evolution and Specifics. *Annales of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series*, 2013/3, 27-28.

39 BÁNDI Gyula (2014) *i. m.* 147.

40 FODOR László (2014): *i. m.* 17-18.

41 BÁNDI Gyula (2014): *i. m.* 161.

A 2000. március 23-24-én megrendezett Lisszaboni Csúcson olyan stratégiát fogalmaztak meg, melyben csak a szociális és a gazdasági kérdésekre összpontosítottak, környezeti szempontokat nem vettek figyelembe.⁴²

A fenntartható energiarendszerek kialakításának és működtetésének már a 2000-es évektől fogva kulcsfontosságú szerepe van az Európai Unió energiapolitikájában. Az európai integráció energiastratégiáját tartalmazó Zöld Könyv már megfogalmazza az európai energiarendszerekkel kapcsolatos legfontosabb problémákat, így többek között a növekvő függőséget az importált fosszilis tüzelőanyagoktól, a gazdasági növekedéssel összefüggő növekvő energiaszükségletet.⁴³ A dokumentum szerint, ha e folyamat folytatódik, 2030-ra az Unió energiafüggősége/energiaigénye 60%-ra fog nőni. A Zöld könyv ezzel párhuzamosan azonban megoldási javaslatokat is meghatároz így például a fenntartható fejlődés szem előtt tartását vagy az energiaszerkezet diverzifikációját, illetve hangsúlyozza a megújuló energiaforrások használatának ösztönzését, valamint az energiahatékonyt. Ha az e dokumentumban meghatározott követelmények teljesülnek, a Bizottság elképzelése szerint az energiafelhasználás akár 20%-át is meg lehet takarítani.⁴⁴

A 2002-től érvényes hatodik környezeti program egyik prioritás a klímapolitikai célkitűzések megvalósítása, amelyeket leginkább az energiagazdálkodás területén kell elérni pl.: fenntartható fejlődés ellen ható támogatások felülvizsgálata.⁴⁵ A program négy nagy prioritásának egyike a természeti erőforrások fenntartható használata, azaz, hogy a megújuló és nem megújuló energiaforrások fogyasztása ne lépje túl a megengedett értéket.⁴⁶ E dokumentum középpontjában már a fenntartható fejlődés tényleges megvalósítása áll. Ahogy Bándi Gyula szerint mind a fenntarthatóság, mind pedig az integráció egy kétirányú folyamat, mert igaz a környezeti aspektusokat is integrálni kell a Közösségi politikákba, de a fenntarthatóságnak összhangban kell lenni a gazdasági és társadalmi dimenzióval.⁴⁷

A 2012-ben elfogadott Hetedik Akcióprogram a 2020-ig tartó időszakot

42 Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződésmódosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá. *Hivatalos Lap C 306, 2007. december 17.* EUSZ 3. cikk, 3. bekezdés.

43 *Green Book: Towards a European strategy for the security of energy supply.*

44 *Zöld Könyv (2006): Európai Stratégia az energiaellátás fenntarthatóságáért, versenyképességéért, és biztonságáért.*

45 FODOR László: Kezünkben a jövőnk — az Európai Közösség 6. környezetvédelmi akcióprogramja. *Európai Jog, 2001/4, 12-21.*

46 BÁNDI GYULA (2014) i. m. 149.

47 Uo. 147.

foglalja magában. A tanulmányom kapcsán legfontosabb hozománya a zöld gazdaság fogalma, amely elismeri az ökoszisztémák, gazdaság, és az emberi jólét (társadalmi méltányosság) összekapcsolódását.

A Lisszaboni Szerződés 2009-es hatályba lépésével az energiapolitika önálló jogalapot kapott az EUMSZ 194. cikkében testet öltve (az Európai Unió Alapjogi Chartájában is szerepel).⁴⁸

Az energiapolitikára vonatkozó A cikk (2)-(3) bekezdése korlátokat tartalmaz a közösségi jogalkotásra vonatkozóan. E rendelkezések szerint a meghozott intézkedések nem befolyásolhatják a tagállamok jogát az energiaforrások meghatározása kapcsán, valamint a tagállamok különböző energiaforrások közötti választását és energiaellátásuk általános szerkezetét.⁴⁹ További szigorítás, hogy az erre vonatkozó adózási jellegű intézkedéseket csupán egyhangúan lehet elfogadni.^{50 51}

Ezen általános rendelkezésen kívül, vannak különös rendelkezések is, mint például az EUMSZ 122. cikke (az ellátás biztonsága), valamint az energiahálózatokra vonatkozó EUMSZ 170–172. cikke. Ahogy a fentiekben láthatjuk ez nem előzmény nélküli folyamat eredménye. Önálló jogalapként való megjelenésének oka lehet többek között, hogy a klímaváltozással kapcsolatban egyre több, fent is nevezett nemzetközi dokumentum született, valamint cél lett az energiafüggőség csökkentése és a tagállamok közötti szolidaritás megerősítése is.⁵² Az új rendelkezés és a környezetpolitikára vonatkozó cikk összehasonlításából látszik, hogy sok átfedés van a kettő között, azonban az energiára vonatkozó cikk túlterjeszkedik a környezet területén. Az energia egyetlen olyan szakpolitika lett, ahol megkettőződik a környezeti integráció követelménye, melynek oka, hogy az energiaágazat tehető felelőssé leginkább a környezeti problémákért.⁵³ Újításként a környezetpolitikára vonatkozó 191. cikkbe került az éghajlatváltozás elleni küzdelem, mint cél, amelynek legnagyobb eszköze lehet az energiagazdálkodás optimális megvalósítása, megszervezése, az energiaágazat megfelelő szabályozása. A 194. cikk tartalmazza az energiahatékonyság, energiatakarékosság, új és megújuló energiaforrások kifejlesztése célokat.

48 Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződésmódosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá. *Hivatalos Lap C 306, 2007. december 17. EUSZ 3. cikk, 3. bekezdés.*

49 EUMSZ 194. cikk (2).

50 EUMSZ 194. cikk (3).

51 FODOR László (2014) i. m. 21-22.

52 FODOR László (2014) i. m. 19.

53 Uo. 17.

Az energiapolitika az integráció tagállamokkal megosztott hatásköre. Egy rendkívül érzékeny területről van szó, hiszen a tagállamok nehezen mondának le szuverenitásuk egy részéről. Fodor László szerint szűkebb az integráció hatásköre itt, mint a környezetpolitikánál.⁵⁴ Megállapítható, hogy a Lisszaboni Szerződéssel koherensebb energiapolitika jött létre, túllépve annak szektorális és partikurális voltán. Azonban a felhatalmazás terjedelmét tekintve nem történt változás és továbbra is fennmaradhatnak koherencia zavarok mivel nem biztos, hogy ugyanazon testületek, ugyanazon szempontok, és jogalap alapján járnak el.

Az elmúlt években elfogadott dokumentumok közül kiemelkedik a Bizottság által 2015-ben benyújtott, energiaunióra vonatkozó uniós javaslatcsomag, amelynek célja, hogy megfizethető, biztonságos és fenntartható energiát biztosítson a Közösség számára. E dokumentum három pillére épül, így egy keretstratégiára, mely az energiaunió céljait és a megvalósításához vezető konkrét lépéseket tartalmazza, Párizsi Megállapodásra, mely az éghajlatváltozásra vonatkozik, valamint a tagállamok villamosenergia-hálózatainak összekapcsolására vonatkozó tervére.⁵⁵ Megjegyzendő, hogy e javaslatcsomag is kiemelt figyelmet szentel a fenntartható energia biztosítására.⁵⁶

2.2.1. Energiahatékonyság és energiatakarékosság

Az Európai Uniónak az energiapolitika területén számos akadállyal kell szembe-sülnie, így az egyre növekvő importfüggőséggel, korlátozott diverzifikációval, energiaigény globális szintűvé növekedésével, a termelő és tranzit-országokat érintő biztonsági problémákkal, az éghajlatváltozás, a megújuló energiaforrások egyre növekvő arányával kapcsolatos kihívásokkal, valamint az energiapiacok nagyobb átláthatósága, integrációja biztosításának szükségességével.⁵⁷ Az energiahatékonyság, mint az energiapolitika egy fontos céljának elérése

54 Uo. 22-29.

55 <http://www.consilium.europa.eu/hu/policies/energy-union/>; COM(2015) 80.; Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee the Committee of the Regions and the European Investment Bank. A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy; Az Európai Parlament 2015. december 15-i állásfoglalása az energiahálózatok összekapcsolására vonatkozó 10%-os célkitűzés eléréséről – Az európai villamosenergia-hálózat felkészítése a 2020. évre (2015/2108(INI)).

56 <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/energy-union/> (2019. 10. 22.)

57 <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/69/energiahatekonysag> (2019. 11. 02.)

érdekében szükséges egyrészt az energiafelhasználás minimalizálása, másrészt pedig a megújuló energiaforrások használatának növekedése. Az alacsonyabb és jobb energiafelhasználás eredményeképpen csökkenne a szén-dioxid és más káros anyagok kibocsátása, amely hozzájárulna a fenntartható fejlődés elősegítéséhez. Ennek szempontjából lényeges lépés lenne a kisebb decentralizált energiaellátó rendszerek (pl. házi napelemes rendszerek, geotermikus távhős rendszerek) támogatása, mivel ezzel is fokozható ezen uniós cél megvalósulása.⁵⁸

Az energiafelhasználás csökkentésének kérdésköre már az 1980-as évektől kezdve foglalkoztatja az Európai Uniót. Az energiahatékonyság növelése érdekében 2012-ben megszületett a 2012/27/EU energiahatékonysági irányelv,⁵⁹ amely célul tűzte ki, hogy 2020-ig a tagállamok 20 százalékos energiatakarékosságot (energiaforrás-felhasználás és importfüggőség-csökkentés) érjenek el.⁶⁰

2.1.2. Megújuló energiaforrások részarányának növekedése

Napjainkra világossá vált, hogy a fosszilis energiaforrások felhasználását csökkenteni kell, mivel azok korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésre, és használatuk jelentős mértéken hozzájárul az éghajlatváltozáshoz. Egyes elképzelések szerint a megújuló energiaforrások környezetkímélő felhasználása jelenti a fenntartható jövő-energetika egyik alapját. Ezen energiaforrások elterjedését azonban befolyásolják egyrészt azok árai, másrészt politikai támogatásuk is.⁶¹ A jövőbeni cél a rugalmas energiarendszer megvalósítása, amelynek egyik legfőbb alapja megújuló energiaforrások alkalmazása (használata és tárolása). E rendszer kialakításának módja egy adott társadalom arra

58 COM(2016) 0051.

59 Az Európai Parlament és a Tanács 2012/27/EU irányelve (2012. október 25.) az *energiahatékonyságról*, a 2009/125/EK és a 2010/30/EU *irányelv* módosításáról, valamint a 2004/8/EK és a 2006/32/EK *irányelv* hatályon kívül helyezéséről. HL L 315., 2012.11.14., 1–56.

60 EU direktíva célja, hogy a tagállamok végsőenergia-fogyasztásában évente 1,5 százaléknak megfelelő új energia-megtakarítás valósuljon meg a 2020-ig terjedő időszakban, a versenyképesség és az ellátásbiztonság érdekében; a környezet terhelésének csökkentése mellett az energiaköltségek redukálása, a fosszilis energiahordozók felhasználásának visszaszorítása.

61 Az Európai Unió tagállamaiban egyértelműen megújulóknak tekintett energiaforrások: a közvetlen napenergia, a szélenergia, a geotermális energia, a biomassa, biogáz, amelyet biomasszából és a szennyvízből nyernek, a vízenergia, a hullámenergia, az árapály-energia.

való ösztönözése, hogy többféle megújuló (és nem megújuló) energiaforrásra támaszkodjon, melyből a megújuló kapacitásoknak, a minél szélesebb földrajzi eloszlásnak és a technológiai sokféleségnek köszönhetően mindig van megfelelő mennyiségű rendelkezésre álló energia. Így elképzelhető az is, hogy egyes esetekben túltermelés jelentkezik, amellyel azonban csak akkor lehet megbirkózni, ha rendelkezésre állnak az új, a rendszer rugalmasságát biztosító szabályozási eszközök és technológiák (a már meglévő technikák tökéletesítése, illetve új technikák, technológia kialakítása).⁶²

Kérdésként merül fel, hogy a fosszilis energiahordozók kiváltása megújuló energiaforrásokkal lehetséges-e, mivel az energiaváltás során egy alacsonyabb energiasűrűségű energiahordozó váltana fel egy magasabb energiasűrűségűt. Megoldandó feladat tehát azon ellentét feloldása, amely a váltással bekövetkező energiasűrűség csökkenése és az egy főre jutó energiaigény és a népesség folyamatosan növekedése között feszül.⁶³

A fenntartható fejlődés jövőjét nagymértékben az fogja meghatározni, hogy az uniós és tagállami intézkedések, fogyasztási szokások lépést tudnak-e majd tartani az energiaforrások kimerülésével, valamint az éghajlatváltozással. Veszélyként merül fel, hogy az éghajlatváltozással/energiaforrások kimerülésével sújtott embercsoportok között rejlő feszültségek háborús konfliktust kezdeményeznek vagy erősödik az elvándorlás gazdag országok irányába. Nem lehet megakadályozni egyes rétegek leszakadását, amely helyzet többnyire szociális konfliktusokat szül. Az ENSZ jelentése (UN, 1997) fenyegetésként fogalmazza meg azt is, hogy a fejletlenebb országok a fejlettebbek útját akarják majd járni a hagyományos energiaforrásokról újakra való áttérés során. Az áttérés folyamata lelassulhat, az olcsóbb szén használata vagy a gazdasági/szociális reformok elmaradása miatt. Nem lehet kizárni, hogy éhínség lép fel a mezőgazdaságban nélkülözhetetlen, megújuló nyersanyagok túlzott felhasználása miatt, valamint globális mértékben felerősödhet az üvegházhatású gázok kibocsátása is. Problémaként lehet még felsorolni, hogy az élelmiszertermelés feltételeinek megteremtése és az infrastruktúra kiépítése érdekében nagymértékű erdőpusztítás van folyamatban, különösen a fejlődő országokban. Több a jövőt veszélyeztető jelenségeket lehetne még sorolni, de az biztos, hogy az emberi viselkedésben, szokásokban rejlik a környezeti probléma gyökere.⁶⁴

62 <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/70/megujulo-energia> (2019. 11. 13.)

63 http://www.kovet.hu/sites/default/files/news/fenntarthato_energia_a_hetkoznapokban_om.pdf (2019.11.13.)

64 NÁRAY SZABÓ Gábor: *Fenntartható a fejlődés?* Budapest, Akadémiai Kiadó, 2003, 142-153.

Az Európai Uniót a 2008-as gazdasági világválságot követően próbál olyan mechanizmusokat kialakítani, amelyek révén képes a globális hatásokhoz (pl.: fosszilis energia árnövekedése, éghajlatváltozás) való alkalmazkodásra, illetve azok irányítására. Ezen mechanizmusok célja, hogy a külső globális hatások a lehető legkisebb negatív hatást gyakorolják az integráció polgárait és tagországaira. Az Európai Unió már bebizonyította, hogy közös erővel olyan eredményekre képes, amelyeket egyetlen tagállam sem tudna önállóan elérni. A megújuló energiák kulcsszerepet játszanak a fokozottabban versenyképes, biztonságos és fenntartható energiarendszerre való áttérésben. Amennyiben a megújuló energiát az EU-n belül állítják elő pl.: csökkentheti az energiahordozók uniós kereskedelmi mérlegének hiányát, valamint az ellátási zavaroknak és a fosszilis tüzelőanyagok ingadozó árainak való kitétséget is; növekedésösztönző hatással lehetnek az innovatív technológiák terén, munkahelyeket teremthetnek a feltörekvő ágazatokban, és csökkenthetik a levegő szennyezettségét is. A Bizottság véleménye szerint a megújuló energiaforrások előnyeit oly módon kell kiaknázni, amely a lehető leginkább tekintettel van a piac szempontjaira.⁶⁵

Az Európai Parlament és az EU Tanácsa a gazdasági világválságot követően 2009. április 23-án elfogadtak egy irányelvet, melynek fő célkitűzése, hogy 2020-ra az EU energiafogyasztásának 20%-a kötelezően megújuló energiaforrásokból származzon. Az irányelv egyedi nemzeti célkitűzéseket határoz meg minden tagállam vonatkozásában, figyelembe véve azok kiindulópontját és lehetőségeit.⁶⁶ Az Európai Parlament ezt követően többször megerősítette a megújuló energiaforrások kivételes jelentőségét és a 2030-ig tartó kötelező célkitűzések fontosságát. 2016-ban állásfoglalást fogadott el a megújuló energiáról szóló eredményjelentésről, amelyben felszólította a Bizottságot (aki már több közleményében és iránymutatásban is rámutatott arra, hogy stratégiájában a megújuló energiaforrások kulcsfontosságú szerepet játszanak), hogy fogadjon el egy nagyratörőbb, 2030-ig tartó éghajlat- és energiapolitikai csomagot, amely a megújuló energiaforrásokra vonatkozó uniós célt legalább 27%-ra emeli (amely célt egyedi nemzeti célok révén kell elérni).⁶⁷ Ennek eredményeképpen

65 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Éghajlat- és energiapolitikai keret a 2020–2030-as időszakra (COM/2014/015 final).

66 Az Európai Parlament és a Tanács 2009/28/EK irányelve (2009. április 23.) a megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról, valamint a 2001/77/EK és a 2003/30/EK irányelv módosításáról és azt követő hatályon kívül helyezéséről.

67 Communication from the commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and social Comitte, The Committee of the Regions and The Eu-

az Európai Bizottság a szélesebb értelemben vett uniós stratégia részeként 2016-ban közzétette a „*Tiszta energia minden európai polgár számára*” elnevezésű javaslatcsomagot.⁶⁸ Ebben javasolja a megújuló energiaforrásokról szóló irányelv felülvizsgálatát annak érdekében, hogy az Unió globális vezető szerepre tegyen szert, és biztosítani lehessen a 2030-ra kitűzött cél megvalósulását, azaz hogy az uniós energiafelhasználásban a megújuló energiák részesedése legalább 27%-os legyen. A nemzeti célkitűzéseket nem az uniós jogszabályokon keresztül fogalmazzák meg, ezáltal a tagállamok rugalmasan alakíthatják azt a tagállami preferenciákhoz való alkalmazkodás érdekében.⁶⁹

A megújuló energiaforrások környezeti szempontból kedvezőbb típusainak fejlesztése hosszú távú előnyei miatt hozzájárul a gazdasági növekedéshez, munkahelyek teremtéséhez Európában, valamint jelentős hatást gyakorolhat a nemzetközi kereskedelemben kereskedett termékekre és folyamatokra is, különös tekintettel az energia-intenzív iparágakra.

3. Másodlagos jogforrások a fenntartható fejlődés szolgálatában

A fenntartható fejlődés fogalma kiemelt szerepet játszik mind az energia-, mind pedig a környezetpolitika terén, egyfajta összekötőhidat képez e szektorok között. Az energiapolitika az integráció tagállamokkal megosztott hatáskörei közé tartozik, olyan területről van szó, ahol a tagállamok nehezen mondanak le szuverenitásukról, vagy annak egy részéről.

Az EUMSZ 288.cikke alapján az integráció intézményei rendeleteket, irányelveket, határozatokat, véleményeket és ajánlásokat fogadnak el. Az Unió jogalkotó szerveinek a szuverenitás és arányosság elvére, figyelemmel kell lenniük a helyi, nemzeti, regionális szinteken lévő jogi aktusok esetén is, hiszen az energiaügy tagállamokkal megosztott hatáskör. Ebből adódóan nem meglepő, hogy másodlagos szinten az irányelvek vannak többségben, ahol a tagállamok szabadon választhatják meg a formát és a módszert, azonban az elérendő cél kötelező rájuk vonatkozóan.

European Investment Bank A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward- Looking Climate Change Policy. COM(2015) 80 final.

68 Communication from the commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and social Committee, The Committee of the Regions and The European Investment Bank; Clean Energy For All Europeans. COM(2016) 860 final.

69 http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.7.4.html (2019. 11. 01.)

A másodlagos jogforrások esetén nagy jelentősége van a preambulumnak a megvalósítás és jogérvényesítés szempontjából. Az energiapolitika kapcsán a jogforrások bemutatják a jogi alapokat, jogi szabályozás előzményeit, a jogi aktus legfontosabb elemeit, a jog aktus lényegét, és szükségességének alátámasztását. Amikor a másodlagos jogszabályok céljait nézzük, folyamatosan figyelni kell az elsődleges jogszabályokban meghatározott célokra is.

Az Európai Unió egyik fontos célja az optimális, a fentiekben kifejtettek alapján csupán a fenntartható fejlődés gyenge értelmének megfelelő energiagazdálkodás kialakítása, amelynek elemei az energiafelhasználás redukálása, valamint a megújuló energiaforrások intenzívebb alkalmazásán keresztül a szén-dioxid kibocsátás csökkentése.⁷⁰ A fenntartható fejlődés megvalósítása kapcsán nem mehetünk el mellett, hogy egy komplex, környezeti, gazdasági és társadalmi szektort is érintő témakörrel van szó, melynek megvalósítása nem lehetséges csupán az energiaszektorra érintő változtatásokkal, szabályozásokkal. Azonban mivel az energia átfogja életünk széles spektrumát, én csupán az energiagazdálkodás uniós jogi szabályozását, kifejezetten a fenntartható fejlődés fogalma kapcsán veszem górcső alá.

Az EUMSZ 288. cikke szerint a rendeletek teljes egészében kötelezőek a tagállamok számára. 2018 decemberében a Bizottság az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról rendeletet fogadott el. A preambulumban a jogi aktus alapot képez az energiaunió, valamint az éghajlat-politika irányításához, amely biztosítja az energiaunió 2030-ra vonatkozó és hosszú távú célkitűzéseinek és céljainak elérését a Párizsi Megállapodással összhangban. A rendelet szerint kiemelkedően fontos az uniós polgárok számára a biztonságos, fenntartható, versenyképes és megfizethető energia. Azonban jelen esetben figyelemmel kell lennünk arra, hogy a fenntarthatóság és a megfizethetőség ellentmondásos igények. A Bizottság e jogi aktussal együtt több energiapolitikát és a fenntartható fejlődést is szolgáló kezdeményezést fogadott el, így a megújuló energiára, az energiahatékonyságra és a piac szerkezetére vonatkozóan. A jogi aktus céljának eléréséhez nélkülözhetetlen a társadalmilag megfelelő változások megvalósítása, valamint szükség van bizonyos ösztönzőkre bevezetésére is. A meghatározott végrehajtási hatáskörök gyakorlása érdekében a Bizottságot az Éghajlatváltozási Bizottság valamint az Energiaunió-bizottság segíti.⁷¹ Az EUMSZ 288. cikke szerint az irányelvek

70 BÁNYAI Orsolya (2014) i. m. 96.

71 Az Európai Parlament és a tanács 2018/1999 rendelete az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról, valamint a 663/2009/EK és a 715/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a 94/22/EK, a 98/70/EK, a 2009/31/EK a 2009/73/EK, a 2010/31/EU,

csak az elérendő célokat tekintve kötelezőek a tagállamokra, a forma és az eszközöket ők választhatják meg. E fogalomból következően is érthető, hogy miért e jogi aktusok vannak többségben az energiapolitika kapcsán. Az energiagazdálkodást érintő, fenntartható fejlődést szolgáló horizontális szabályozás kapcsán kiemelendő az energiahatékonysági irányelv, amely általános jogi keretet ad az energiafelhasználás csökkentéséhez.⁷²

4. Befejezés

Az energiapolitika a Lisszaboni Szerződés és az Alapjogi Charta hatályba lépésével kapott önálló szerződéses jogalapot, az EUMSZ 194. cikk keretei között. Több szerző is azon az állásponton van, hogy ez a cikk már egy meglévő status quot rögzít és az értelmezése során figyelemmel kell lenni a környezetpolitikára vonatkozó EUMSZ 192. cikkre. E két cikk által jogi keretek közé ékelt politikák között egyfajta összekötőhidat képez a fenntartható fejlődés.

A környezetpolitika már az 1970-es években kezdett kialakulni az integrációban, azonban ezzel egyidőben az energia is a témakör középpontjában került, melynek oka, hogy átfogja a mindennapi életünk szinte minden részét. Az Európai Unió rájött arra, hogy nem elég a környezeti oldalról megközelíteni az energia kérdéskörét, mivel van gazdasági oldala is, ahol a piac határozza meg a kereslet-kínálatot. Az energia kapcsán, mint piaci kudarc jellenek meg az externáliák, melynek ellensúlyozásaképpen szükség van az állam, integráció beavatkozására, így az energiagazdálkodás megfelelő szabályozására, mint jogi eszközre. Az Európai Unió energia-és környezetpolitikáját nem lehet élesen szétválasztani, mindig vannak bizonyos aspektusok, ahol összekapcsolódnak, így a fentiekben elemzett fenntartható fejlődés elve mentén is.

a 2012/27/EU és a 2013/30/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2009/119/EK és az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv módosításáról, továbbá az 525/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről(1)-(13); (19);(68). Az Európai Unió Hivatalos Lapja L/328/1.

72 Az Európai Parlament és a Tanács 2012/27/EU irányelve (2012. október 25.) az energiahatékonyságról, a 2009/125/EK és a 2010/30/EU irányelv módosításáról, valamint a 2004/8/EK és a 2006/32/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről; HL L L 315/1., 14.11.2012.

